

Asia: VN/18066/2023

Arviomuistio tuomareiden etäosallistumismahdollisuudesta hallintoprosessissa

Lausunnonantajan lausunto

1. Olisiko hallintoprosessissa tarpeen säännellä kokoonpanoon kuuluvan tuomarin etäosallistumismahdollisuudesta suulliseen käsittelyyn? Mitkä olisivat mahdolliset hyödyt ja haitat tuomarin etäosallistumismahdollisuudesta hallintoprosessissa?

Olisi tarpeen säännellä siitä mahdollisuudesta, että tuomari voi osallistua suullisen käsittelyyn etäyhteyden välityksin. Nykylainsäädännössä ei tällaista säännöstä ole.

Hallinto-oikeuden suulliset käsittelyt ovat kuitenkin varsin poikkeuksellisia. Niitä järjestetään esimerkiksi ulkomaalaisasioissa nimenomaan valittajan uskottavuuden arvioimiseksi. Tämän vuoksi lähtökohtana tulee olla se, että tuomarit ovat henkilökohtaisesti salissa läsnä. Mahdollisuus osallistua suullisen käsittelyyn etäyhteyden välityksin olisi poikkeusmahdollisuus tästä pääsäännöstä.

Etäosallistumisen hyötynä olisi mahdollisuus välttää suullisen käsittelyn siirtäminen toiseen ajankohtaan.

Etäosallistumisen haittana olisi välittömyyden kärsiminen.

2. Olisiko soveltamistilanteita tarpeen rajata arviomuistiossa esitetyillä tai muilla perusteilla? Mikä vaihtoehdoista 1–3 vaikuttaisi perustelluimmalta sääntelytavalta? Olisiko käyttöala syytä jättää yleisen soveliaisuusharkinnan varaan vai tulisiko sitä rajoittaa perustellun tai erityisen syyn vaatimuksella?

Soveltamistilanteiden rajaaminen olisi tarpeen. Vaihtoehdoista numero 3 vaikuttaisi perustellulta.

3. Olisiko tarpeen rajoittaa lainsäädännössä tuomarin etäosallistumisen paikkaa?

Jos etäosallistuminen rajataan vain poikkeustapauksiin, ei ole syytä rajata paikkaa.

4. Tulisiko tuomarin etäosallistumismahdollisuutta rajoittaa joidenkin tiettyjen tilanteiden tai asiaryhmien osalta? Mitä nämä tilanteet tai asiaryhmät olisivat ja mitkä olisivat keskeiset perusteet rajoituksen tarpeellisuudelle?

Ei ole tarpeen rajata vain tiettyihin asiaryhmiin. Hallinto-oikeuksien suullisia käsittelyjä järjestetään pääsääntöisesti vain tietyissä asiaryhmissä. Ei ole syytä rajata mitään asiaryhmiä pois tästä mahdollisuudesta.

5. Tulisiko tuomarin etäosallistuminen rajoittaa siten, että vähintään yhden kokoonpanoon kuuluvan tuomarin olisi oltava läsnä suullisessa käsittelyssä? Tulisiko tämän vaatimuksen koskea erityisesti istunnon puheenjohtajaa? Millainen merkitys asianosaisten suostumukselle tulisi tuomarin etäosallistumismahdollisuuden sääntelyssä antaa?

Vähintään yhden hallinto-oikeuden jäsenen tulee olla läsnä salissa, mikäli siellä on paikalla asianosaisia. Tuomioistuimen arvokkuuden ja prosessinjohtamisen mahdollistamisen vuoksi ei voi olla tilannetta, että salissa olisi vain asianosaisia tai viranomaisen edustajia. Lähtökohtaisesti salissa läsnä olevan henkilön tulisi olla istunnon puheenjohtaja. Asianosaisten mielipide ei voi olla ratkaiseva, mutta heitä lienee kuitenkin kuultava.

6. Olisiko tuomarin etäosallistumismahdollisuuden salliva säännös tarpeen ulottaa myös suulliseen valmisteluun? Jos säännös olisi tarpeen, niin olisiko sen suhteen perusteltua rajoittaa tuomarin etäosallistumismahdollisuuksia yleisen soveliaisuusharkinnan lisäksi?

Säännös tulee ulottaa koskemaan myös suullista valmistelua, johon se itse asiassa voisi soveltua paremmin ja laajemmin kuin varsinaiseen suulliseen käsittelyyn. Kun valmistelun voi suorittaa yksikin tuomari, voisi olla tilanteita, joissa kaikki voisivat olla etäyhteyden päässä.

7. Olisiko tuomarin etäosallistumisen salliva säännös tarpeen ulottaa myös katselmukseen ja tarkastukseen?

Ei, säännöstä ei voi ulottaa katselmukseen tai tarkastukseen. Kun tarkoitus on tehdä havaintoja jostain paikasta, ei se ole mahdollista etäyhteyden välityksin.

8. Aiheuttaisiko tuomarin etäosallistumisesta sääntelevä tarvetta tarkastella oikeudenkäynnin julkisuutta koskevia säännöksiä?

Nähdäkseni ei, mutta jatkovalmistelussa on syytä tarkastella myös tätä kysymystä.

9. Muut mahdolliset ehdotukset ja näkemykset tuomarin etäosallistumista koskevaan sääntelyyn hallintoprosessissa?

-

Kaijanen Seija
Turun hallinto-oikeus - ylituomari